

Beslut av rektor

Hanteringsordning vid misstanke om avvikelser från god forskningssed

Detta beslut ersätter i "Regler och rutiner för hantering av anmälan om avsteg från god forskningssed" (dnr 4701-1.1.2-2019).

Bakgrund

Högskoleförordningen anger att lärosätena ska pröva andra misstänkta avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas av Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (NPOF) enligt lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (SFS 2019:504), samt att lärosätena ska fastställa riktlinjer för sin prövning av misstänkta avvikelser från god forskningssed (SFS 2019:1151).

Södertörns högskola har i enlighet med detta tagit fram en hanteringsordning. Ärenden som rör misstankar om oredlighet i forskning och andra avvikelser från god forskningssed hanteras vid Södertörns högskola av det Forskningsetiska rådet utifrån föreliggande hanteringsordning. Hanteringsordningen bygger i huvudsak på SUHF:s förslag på exempelmall för hanteringsordning, 2020.

Som stöd i arbetet finns även en bilaga med förtydliganden och definitioner samt en länksamling.

Beslut om Forskningsetiska rådets sammansättning och uppdrag framgår av separat rektorsbeslut.

Hantering av avvikelser från god forskningssed

Alla medarbetare vid Södertörns högskola ansvarar för att god forskningssed följs. Vid misstanke om avvikelser från god forskningssed ska följande hanteringsordning tillämpas. Krav på hanteringen kan även uppställas av finansiärer och av andra länders myndigheter; dessa ska så vitt möjligt respekteras.

1. Avvikelser från god forskningssed inom lärosätets verksamhet ska uppmärksammas och hanteras på lämpligt sätt med hänsyn till avvikelsernas karaktär och grad av allvar.
2. Misstanke om avvikelse från god forskningssed ska utan onödigt dröjsmål anmälas till rektor. Personer som omfattas av misstankarna ska inom skälig tid informeras om anklagelserna.
3. Vid misstanke om avvikelse från god forskningssed ska lärosätet bedöma huruvida misstanken rör oredlighet i forskning eller andra avvikelser från god forskningssed. Rektor kan överlämna ärendet till Forskningsetiska rådet för inledande bedömning av om misstanken gäller oredlighet i forskning eller andra avvikelser från god forskningssed i lärosätets verksamhet som ska utredas av högskolan enligt punkt 4.

Om misstanken bedöms röra oredlighet i forskning ska ärendet överlämnas till NPOF.

Om misstanken bedöms röra sådana handlingar eller underlåtelser som kan falla under allmänt åtal eller annan myndighets tillsyn ska ärendet överlämnas till den myndighet som ska utreda ärendet.

Om misstanken bedöms röra andra avvikelser från god forskningssed ska högskolan hantera ärendet i enlighet med 4-5.

I den mån misstanken rör både oredlighet i forskning och andra avvikelser från god forskningssed ska högskolan, om det är lämpligt efter att NPOF efter beslut överlämnat ärendet, hantera den del av ärendet som rör andra avvikelser från god forskningssed.

4. Högskolan ska utreda andra misstänkta avvikelser från god forskningssed i enlighet med 6-9 (Utredning, nedan).

Högskolan behöver inte utreda misstanke om avvikelse från god forskningssed (a) som avser omständigheter som är äldre än 10 år när anmälan inkommit, eller (b) som avser avvikelser från god forskningssed som, med hänsyn till samtliga relevanta omständigheter, är ringa.

5. Misstänkta avvikelser från god forskningssed som inte utreds enligt 4 andra stycket ska hanteras på det sätt som bedöms lämpligt med hänsyn till den misstänkta avvikelsernas karaktär.

Utredning

6. Vid misstanke om andra avvikelser från god forskningssed ska ärendet överlämnas till Forskningsetiska rådet för utredning.
7. Personer som misstänks för andra allvarliga avvikelser från god forskningssed ska inom skälig tid informeras om lärosätets utredning och erbjudas möjlighet att besvara anklagelserna, och om så önskas ges stöd av arbetstagarorganisationerna eller studentkåren. Forskningsetiska rådet svarar för att det sker. Information ska ges skriftligt.
8. Forskningsetiska rådet kan vid behov inhämta yttranden från sakkunniga.
9. Inom skälig tid ska Forskningsetiska rådet i en utredningsrapport dokumentera misstanken, utredningen och sitt ställningstagande till misstanken. Innan rektor fattar beslut i ärendet ska kommunikation ske till berörda parter, i enlighet med 25 § förvaltningslagen.

Beslut

10. På grundval av en genomförd utredning ska rektor fatta beslut i ärendet efter föredragning av Forskningsetiska rådets ordförande.

Beslut ska dels slå fast om andra avvikelser från god forskningssed skett, dels om någon ska hållas ansvarig för avvikelsen.

Om det inte är visat att en avvikelse har skett eller att de avvikelser som framkommit är ringa, kan rektor avskryva ärendet eller besluta att lärosätet ska hantera ärendet på annat sätt.

Uppföljning

11. Rektor beslutar om eventuella åtgärder med anledning av beslut i ärendet, oavsett om det fattats av NPOF eller av lärosätet. Eventuella åtgärder ska stå i proportion till avvikelstens grad av allvar (5 § tredje stycket förvaltningslagen).
12. Om forskare frias från misstanke om oredlighet eller annan avvikelse från god forskningssed ska lämpliga åtgärder vidtas för att avhjälpa den skada misstanken och ärendets hantering kan ha medfört. Vilka intressenter som ska informeras måste avgöras från fall till fall (se även kommunikation i känsliga ärenden i "Riktlinje för planering av informations- och kommunikationsinsatser" dnr 1079-1.1.2-2020).
13. Rådet svarar för att forskningsfinansiärer, myndigheter, tidskrifter och andra berörda informeras av lärosätet om ärenden vari oredlighet eller andra allvarliga avvikelser från god forskningssed konstaterats. Rektor är ytterst ansvarig för att detta sker.
14. Rådet svarar vidare för att åtgärder som har vidtagits eller avses vidtas med anledning av att en avvikelse från god forskningssed skett rapporteras till NPOF, i enlighet med 13 § lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning och 1 kap. 18 § högskoleförordningen. Rektor är ytterst ansvarig för att detta sker.

Bilaga till Hanteringsordning vid misstanke om avvikelser från god forskningssed
(dnr 2327-1.1.2-2020)

Definitioner och förtydliganden av olika slags avvikelser från god forskningssed

Med god forskningssed avses den moraliska praxis som utvecklas då forskningens olika aktörer i dialog med det omgivande samhället kritiskt reflekterar kring forskningsverksamheten (SOU 1999:4). De principer på vilken en sådan praxis vilar finns beskrivna i olika dokument, däribland den europeiska kodexen för forskningens integritet som publiceras av *All European Academies*, ALLEA. Denna kodex vilar på fyra grundläggande principer för att säkerställa forskningens integritet:

- Tillförlitlighet i fråga om att säkerställa forskningens kvalitet, vilket avspeglas i design, metod, analys och utnyttjande av resurser
- Ärlighet i fråga om att utveckla, genomföra, granska samt rapportera och informera om forskning på ett öppet, rättvist, fullständigt och objektiva sätt
- Respekt för kolleger, forskningsdeltagare, samhälle, ekosystem, kulturarv och miljö
- Ansvar för forskningen från idé till publicering, för ledning och organisation, för utbildning, tillsyn och mentorskap samt för dess vidare konsekvenser

1. Oredlighet i forskning

Med *oredlighet i forskning* avses det som ingår i den lagstadgade definitionen: en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering (FFP) som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning. De tre slags förseelser som ingår i FFP definieras inte i lagen. NPOF kan förväntas att i sin praxis utarbeta tolkningar av dessa begrepp, till dess skett finns följande uttolkningar att tillgå i *All European Academics* (ALLEA) kodex:

Fabricering innebär att man hittar på resultat och dokumenterar dem som om de vore riktiga.

Förfalskning innebär att forskningsmaterial, utrustning eller processer manipuleras, eller att uppgifter eller resultat ändras, utelämnas eller undanhålls utan att det är vetenskapligt motiverat.

Plagiering innebär att andra personers arbete eller idéer används utan att den ursprungliga källan anges på korrekt sätt.

För att handlingar av dessa slag ska kunna räknas som oredlighet ska de enligt den lagstadgade definitionen vara av allvarligt slag och begås uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Om en misstanke rör en handling som faller inom den lagstadgade definitionen av oredlighet i forskning ska den överlämnas till NPOF

2. Andra avvikelser från god forskningssed

Avvikelser från god forskningssed kan falla utanför den nationella nämndens ansvarsområde av följande skäl: (i) de faller inte inom FFP, (ii) de räknas inte som allvarliga fall av FFP, (iii) de har inte begåtts med uppsåt eller av grov oaktsamhet. Sådana avvikelser ska enligt det nya svenska systemet hanteras av forskningshuvudmännen själva, och kommer att hanteras enligt Hanteringsordning vid misstanke om avvikelser från god forskningssed.

När det gäller misstankar om sådana avvikelser bör forskningshuvudmännen vidta åtgärder som står i proportion till den misstänkta avvikelstens grad av allvar. Graden av allvar kan bedömas utifrån olika parametrar. Denna bedömning kan, i enlighet med de principer som anges i ALLEA-kodexen, bland annat utgå från huruvida avvikelsen medfört skada för forskningsprocessen eller dess tillförlitlighet, orsakat resursslöseri, eller utsatt någon person för risk för skada. Att en avvikelse begåtts uppsåtligen eller av grov oaktsamhet innebär också att den är att betrakta som allvarligare än vad som varit fallet om den varit följden av mindre slarv eller inträffat av en olyckshändelse (uppsåtsrekvisitet och allvarsrekvisitet i den lagstadgade definitionen är således inte möjliga att särskilja helt).

En utredning av annan avvikelse från god forskningssed kan ske i två steg, om det är svårt att bedöma misstankegraden och den misstänkta handlingens allvar innan en inledande granskning har genomförts. Därför kan först en inledande granskning göras. Visar det sig då att misstanken är tillräckligt välgrundad och rör en handling som utifrån ovan angivna utgångspunkter skulle kunna vara en avvikelse från god forskningssed (men som i övrigt inte faller inom den lagstadgade definitionen av oredlighet) ska den i ett andra steg utredas av lärosätet i enlighet med en beslutad hanteringsordning. Om det vid en sådan inledande granskning framkommer att misstanken rör en handling som är att betrakta som ringa eller

avser omständigheter som är äldre än 10 år, ska den endast utredas vidare om skäl föreligger därtill. Om misstanken inte utreds, ska den hanteras på annat sätt eller lämnas utan åtgärd. Syftet med denna ordning är att åstadkomma att avvikelser utreds på ett adekvat sätt, samtidigt som en situation undviks där alla misstankar om ringa avvikelser eller gamla händelser blir föremål för oproportionerligt ingripande, tidsödande och kostsamma utredningar.

3. Andra regelbrott

Vissa av de handlingar eller underlåtelser som kan räknas som avvikelser från god forskningssed kan vara reglerade i annan författning, de rör helt eller delvis gärningar som kan falla under allmänt åtal eller annan myndighets tillsyn. Hit hör exempelvis misstanke om att erforderliga etiska tillstånd för forskning på djur eller människor inte har inhämtats, att registrering av biobank inte skett, att personuppgifter behandlats i strid med gällande reglering, att forskningsmaterial inte arkiverats i den utsträckning som gällande regelverk fordrar, eller att tillstånd för att exportera känsliga teknologier till vissa länder inte inhämtats. I sådana fall ska ärendet i denna del överlämnas till den ansvariga tillsynsmyndigheten för vidare undersökning. Om det efter tillsynsmyndighetens utredning kvarstår misstanke om att avvikelser från god forskningssed skett kan detta föranleda vidare hantering och utredning vid lärosätet eller NPOF.

Högskolans uppgift vid misstanke om en avvikelse från god sed

Högskolan ska bedöma om ett visst förfarande utgör misstänkt oredlighet i forskning. Detta är inte en bedömning av utredande karaktär, utan högskolan ska tolka begreppet misstänkt oredlighet i forskning generöst så att alla ärenden som skulle kunna vara oredlighet kommer att utredas av NPOF. I de fall misstanken avser oredlighet i forskning ska rektor besluta att ärendet skyndsamt överlämnas till NPOF. Rektor kan uppdra åt Forskningsetiska rådets ordförande att göra en inledande bedömning av om misstanken ska överlämnas till NPOF eller hanteras av högskolan.

I de fall misstanken avser andra avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas av NPOF, kan rektor besluta att överlämna ärendet till Forskningsetiska rådet för utredning. Andra typer av avsteg från god forskningssed kan vara lika allvarliga eller klandervärda som fabricering, förfalskning och plagiering.

Om NPOF finner att misstankarna inte gäller oredlighet enligt den lagstadgade definitionen, men kan gälla andra avvikelser från god forskningssed, så ska handlingarna överlämnas till forskningshuvudmannen så att ett ärende upprättas hos denne för att hanteras vidare. Rektor kan då besluta att överlämna ärendet till Forskningsetiska rådet för utredning.

Forskningshuvudmannen kan således redan i sin initiala bedömning slå fast att en misstanke rör andra typer av avvikelser från god sed än sådana som faller under den lagstadgade definitionen av oredlighet. I båda fallen ska forskningshuvudmannen pröva misstankarna på lämpligt sätt och när så är påkallat låta utreda misstankarna. Utredning är påkallad när misstankarna rör avvikelser från god forskningssed som inte är ringa. Huruvida

en avvikelse är ringa får bedömas i varje enskilt fall, utifrån de utgångspunkter som angivits i avsnitt 2 ovan. Avvikelser som inte bedöms nå upp till en allvarsgrad som motiverar utredning kan likväl behöva hanteras på annat sätt, exempelvis genom arbetsledning, vetenskaplig debatt eller genom att en rättelse publiceras.

Återrapportering och uppföljning

Det åligger lärosätet att, inom sex månader efter det att ett beslut av NPOF vunnit laga kraft, rapportera till nämnden vilka åtgärder som forskningshuvudmannen vidtagit eller man avser att vidta med anledning av beslut om att det har förekommit oredlighet i forskning eller en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering utan att uppsåt eller grov oaktsamhet har kunnat konstateras. Även åtgärder för att uppfylla denna skyldighet åläggs Forskningsetiska rådet.

Dessutom åligger det lärosätet att till NPOF senast den 30 mars varje år i avidentifierad form redovisa uppgifter om avvikelser från god forskningssed som under föregående kalenderår har prövats inom lärosätet (HF 1 kap. 18 §).

Forskningsfinansiärer, myndigheter, vetenskapliga tidskrifter och andra berörda ska snarast efter beslutet informeras om att en allvarlig avvikelse från god forskningssed förekommit (§ 14, lagen om ansvar). Så bör ske också när lärosätets kommitté fastställt att en annan allvarlig avvikelse skett.

Även dessa skyldigheter rörande uppföljning åläggs rådet.

Refererade dokument

Den europeiska kodexen för forskningens integritet (All European Academies)

Ethical Guidelines for Peer Reviewers (Council On Publication Ethics)

Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100) – SFS 2019:1151

Global Code of Conduct for Research in Resource-Poor Settings

God sed i forskningen – SOU 1999:4

Högskoleförordning – SFS 1993:100

Högskolelag – SFS 1992:1434

Lag om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning – SFS 2019:504

Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning – Prop. 2018/19:58

Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning – SOU 2017:10

PRINTEGER - Promoting Integrity as an Integral Dimension of Excellence in Research

Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing and Publication of Scholarly Work in Medical Journals ["Vancouver"] (International Committee of Medical Journal Editors)